

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

سامانه ویراستاری STES

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

کارگاه آنلاین
بررسی مقابله ای متون (مقدماتی)

کارگاه آنلاین
پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

کارگاه آنلاین
آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو

کارگاه آنلاین آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو

معیارهای همسرگزینی در دانشجویان دختر و پسر

رزیتا امانی^{۱*}، کیانا هادیان همدانی^۲^۱ گروه روانشناسی، دانشگاه بوعلی سینا همدان^۲ دانشجوی کارشناسی روانشناسی عمومی، دانشگاه بوعلی سینا همدان

چکیده

هر فردی برای ازدواج و گزینش همسر معیارهایی در ذهن دارد و به نظر می‌رسد چنین معیارهایی در میان پسران و دختران متفاوت باشد. یکی از مهمترین مسائل دانشجویان امر ازدواج است، بنابراین هدف این پژوهش بررسی معیارهای همسرگزینی در پسران و دختران دانشجوی بود. تعداد ۴۰۰ نفر (۲۰۰ پسر و ۲۰۰ دختر) از دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای از دانشکده‌های مختلف انتخاب شدند و پرسشنامه‌ی اولویت‌بخشی ملاک‌های همسرگزینی را تکمیل کردند. یافته‌ها نشان داد که دختران و پسران در متغیرهای شغل، درآمد، تحصیلات، توانایی تصمیم‌گیری، ارتباط اجتماعی، توافق اخلاقی، قومیت یکسان، مسئولیت‌پذیری، و عدم وابستگی به خانواده (استقلال رأی)، با یکدیگر تفاوت معناداری داشتند و در تمامی معیارهای مذکور میانگین نمرات دختران بیشتر بود، یعنی دختران اهمیت بیشتری برای این معیارها قائل بودند. بنابراین به نظر می‌رسد دختران و پسران جهت کسب اطمینان خاطر و پیش‌بینی زندگی بهتر در آینده به ملاک‌های خاصی اهمیت بیشتری می‌دهند.

کلیدواژه‌ها: معیارهای همسرگزینی؛ دختر؛ پسر؛ دانشجویان

مقدمه

ازدواج، اولین مرحله‌ی چرخه‌ی زندگی خانوادگی محسوب می‌شود و مهمترین عامل در ایجاد جامعه‌ی سالم، پدیده‌ای بسیار با اهمیت قلمداد می‌شود و در این مقوله، همسرگزینی به عنوان اولین سنگ بنای تشکیل خانواده، از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است. در دهه‌های گذشته با توجه به ساختار سنتی جامعه‌ی ایرانی، ازدواج ساده‌تر از امروز صورت می‌گرفت، زیرا ازدواج در سن بسیار پایین برای دختران و معمولاً با انتخاب بزرگ‌ترها و انتخاب افراد آشنا همچون اقوام و خویشاوندان صورت می‌گرفت اما اکنون با پیچیده‌تر شدن ساختارهای اجتماعی و اینکه ایران در مرحله‌ی گذار از دوره‌ی سنت به مدرنیته است که این امر تغییرات اجتماعی وسیعی را در تمام پدیده‌های اجتماعی از جمله ازدواج و همسرگزینی ایجاد کرده که امر ازدواج را پیچیده و بغرنج ساخته است.

ملاک‌های مشترک انسان‌ها برای انتخاب همسر، مورد علاقه‌ی بسیاری از رشته‌های علمی از جمله زیست‌شناسی تکاملی، ژنتیک و جامعه‌شناسی است. اما همسرگزینی (mate selection) به طور اساسی پدیده‌ای روان‌شناختی است و گرایش‌های مختلف روان‌شناسی این پدیده را از دیدگاه‌های مختلف مورد بررسی قرار داده‌اند. ملاک‌های همسرگزینی، ادراکاتی در مورد صفات و ویژگی‌هایی هستند که از یک همسر ایده‌آل یا بالقوه مطالبه می‌شود و تعداد زیادی از این ادراکات به طور واضحی با هیجان‌ات در ارتباط هستند (باس، ۲۰۰۷). روان‌شناسان ملاک‌های انتخاب همسر را به سه دسته‌ی (۱) تصادفی بودن، (۲) هم‌تاهم‌سری و (۳) تکمیل‌کنندگی تقسیم کرده‌اند. بر اساس دیدگاه «تصادفی بودن» هیچ دیدگاهی در رابطه با همسرگزینی وجود ندارد و انتخاب شریک همانند سایر تصمیمات خطیر زندگی بر اساس تصادف صورت می‌گیرد، اما از میان مجموعه‌ی محدودی از افراد که عموماً شبیه به خود افراد هستند. بر اساس دیدگاه «هم‌تاهم‌سری»، مطالعات متعددی نشان داده‌اند که بیش از آنچه به صورت تصادفی انتظار می‌رود، زوج‌ها از لحاظ جسمانی و روان‌شناختی به یکدیگر شبیه هستند. از دیدگاه «تکمیل‌کنندگی»، افراد مایل هستند همسری را برگزینند که نیازهای آنها را برآورده سازد و ویژگی‌های آنها را تکمیل نماید. شاید افراد برون‌گرا و درون‌گرا، سلطه‌پذیر و سلطه‌گر، مراقبت‌کننده و وابسته به این دلیل جذب یکدیگر می‌شوند که نیازهای مکمل خود را ارضا می‌کنند (علی اکبری دهکردی، ۱۳۸۶).

با توجه به جوان بودن جمعیت کنونی ایران، افزایش سن ازدواج، افزایش روزافزون آمار طلاق به دلیل همسرگزینی اشتباه، افزایش جمعیت دانشجویی در کشور و نیز قرار داشتن دانشجویان در آستانه انتخاب همسر، ضرورت مطالعه در زمینه‌ی ازدواج و ملاک‌های همسرگزینی دارای اهمیت خاصی می‌باشد. از آنجا که یکی از عوامل تأثیرگذار بر ملاک‌های همسرگزینی، جنسیت افراد می‌باشد، هدف این پژوهش بررسی و مقایسه‌ی ملاک‌های همسرگزینی در دختران و پسران بود.

روش

شرکت‌کنندگان

روش پژوهش در این مطالعه پیمایشی است. جامعه‌ی آماری شامل تمامی دانشجویان مجرد مقطع کارشناسی دانشگاه بوعلی سینا در سال تحصیلی ۹۳-۹۲ می‌شد. نمونه‌ی مطالعه بر اساس فرمول کوکران شامل ۴۰۰ (۲۰۰ دختر و ۲۰۰ پسر) دانشجوی بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. به این ترتیب که از تعداد شش دانشکده‌ی دانشگاه بوعلی سینا، ۳ دانشکده (اقتصاد و علوم اجتماعی، مهندسی و شیمی) به طور تصادفی گزینش شده و سپس چهار کلاس از هر دانشکده به صورت تصادفی انتخاب شد. شرکت‌کنندگان در این مطالعه دارای میانگین سنی ۲۰/۷۱ (انحراف معیار=۱/۵۱) بودند و ۳۷۶ (معادل ۹۴ درصد) نفر از شرکت‌کنندگان ساکن شهر و ۲۴ نفر (معادل ۶ درصد) ساکن روستا بودند.

* e-mail: ramani@basu.ac.ir

ابزار

پرسش‌نامه ویژگی‌های جمعیت‌شناختی: پرسش‌نامه‌ی جمعیت‌شناختی مورد استفاده در این پژوهش شامل سوالاتی بود که در آن متغیرهای سن، دانشکده، رشته‌ی تحصیلی، تحصیلات مادر و پدر، شغل مادر و پدر، و محل سکونت مورد سنجش واقع می‌شد.

پرسش‌نامه‌ی اولویت‌بخشی ملاک‌های همسرگزینی: این پرسش‌نامه توسط رفاهی (۱۳۸۷) ساخته شده و دارای ۲۲ گویه است که ۱۱ گویه مخصوص سنجش ملاک‌های محتوایی همسرگزینی (خصوصیاتی که فرد به همراه دارد، ویژگی‌های روان‌شناختی فردی و خانوادگی همسر مثل سن، تحصیلات، شغل، درآمد و غیره) و ۱۱ گویه مخصوص سنجش معیارهای فرآیندی (مجموعه کنش‌هایی است که موجب سازماندهی سیستم خانواده می‌شود. کنش‌هایی همچون درک طرف مقابل، مهارت‌های حل مسئله، انعطاف‌پذیری و غیره) است. این پرسش‌نامه بر اساس مقیاس لیکرت به صورت پنج درجه‌ای از یک تا پنج برای بسیار بی‌اهمیت تا بسیار مهم نمره‌گذاری می‌شود. اعتبار پرسش‌نامه با استفاده از فرمول آلفای کرونباخ برای کل آزمون، ۰/۸۸ و در بعد فرآیندی ۰/۸۵ و در بعد محتوایی ۰/۷۴ به دست آمد. همچنین روایی پرسش‌نامه با استفاده از روش تحلیل عاملی، روایی سازه پرسش‌نامه در دو عامل محتوایی و فرآیندی تبیین کننده ۰/۷۵ واریانس کل پرسش‌نامه است (ثنایی، ۱۳۷۹).

شیوه اجرا

پس از هماهنگی‌های لازم با مسئولان مربوطه و جلب مشارکت و همکاری شرکت‌کنندگان و بیان هدف پژوهش برای آنها، پرسش‌نامه‌های جمعیت‌شناختی و اولویت‌بخشی ملاک‌های همسرگزینی بین شرکت‌کنندگان تقسیم شد و از آن‌ها خواسته شد کلیه‌ی ماده‌های آزمون را با دقت بخوانند و آنها را تکمیل نمایند. میانگین وقت لازم برای تکمیل پرسش‌نامه‌ها ۱۵ تا ۲۰ دقیقه بود. به منظور جلوگیری از کم شدن حجم نمونه، تعدادی پرسش‌نامه اضافه بر حجم نمونه تهیه شد و پس از ریزش پرسش‌نامه‌های مخدوش، تعداد ۴۰۰ پرسش‌نامه کامل مورد بررسی قرار گرفت. داده‌های به دست آمده با استفاده از روش‌های آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و استنباطی (آزمون t مستقل) در نرم‌افزار SPSS نسخه‌ی ۱۸ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج

تحلیل داده‌ها نشان داد که پنج معیار اول پسران به ترتیب عبارت از عشق و علاقه، نداشتن رابطه‌ی قبل از ازدواج، سلامت روانی، سلامت جسمانی، و عفت و پاکدامنی همسر است و پنج معیار اول دختران به ترتیب عبارت از سلامت روانی، عفت و پاکدامنی، عشق و علاقه، مسئولیت‌پذیری و توانایی تصمیم‌گیری است. در جدول شماره یک ملاک‌های دختران و پسران با استفاده از آزمون t مستقل مقایسه شده‌اند.

جدول ۱

آزمون t مستقل برای مقایسه معیارهای همسرگزینی دختران و پسران دانشجو

سطح معنی‌داری	مقدار t	انحراف معیار		میانگین		ملاک‌ها
		پسر	دختر	پسر	دختر	
۰/۶۲۷	۰/۴۸۷	۱/۱۱۲	۰/۹۱	۳/۷۹	۳/۸۶	سن
<۰/۰۰۱	۸/۲۷۴	۱/۳۹۱	۰/۸۸۷	۳/۰۹	۴/۴	شغل
۰/۱۴۵	-۱/۴۶۲	۱/۰۳۳	۰/۸۹۵	۴/۰۴	۳/۸۴	جذابیت ظاهری
<۰/۰۰۱	۱۰/۴۱۱	۱/۱۶۵	۰/۷۷۹	۲/۷۱	۴/۱۷	درآمد
۰/۵۳۸	۰/۶۱۷	۱/۰۶۱	۰/۹۹۸	۴/۰۶	۴/۱۵	تناسب فرهنگی خانواده‌ها
۰/۳۹۱	۰/۸۶	۱/۰۷	۱/۰۶۷	۳/۸۴	۳/۹۷	تناسب موقعیت اجتماعی
۰/۰۰۱	۳/۲۸۱	-۰/۹۳۹	۰/۸۲۳	۳/۸۱	۴/۲۲	تحصیلات
۰/۳۶۲	۰/۹۱۴	-۰/۸۷۹	۰/۸۲۱	۴/۴۳	۴/۵۴	سلامت جسمانی
۰/۰۸۵	۱/۷۳۲	-۰/۹۹۹	۰/۷۸۳	۴/۵۳	۴/۷۵	سلامت روانی
۰/۰۱۲	۲/۵۲۶	-۰/۹۸۵	۰/۷۹۵	۴/۲۴	۴/۵۶	توانایی تصمیم‌گیری
۰/۰۰۳	۳/۰۳۱	-۰/۹۹۷	۰/۷۰۳	۴/۱۲	۴/۴۹	ارتباط اجتماعی خوب
۰/۳۳۴	۰/۹۶۹	-۰/۸۷۲	۰/۸۷۹	۴/۳۱	۴/۴۳	توانایی بیانگری
۰/۱۵۸	۱/۴۱۶	-۰/۹۹۶	۰/۸۹۷	۴/۴۲	۴/۶۱	عفت و پاکدامنی
۰/۲۶۴	۱/۱۱۹	۱/۱۳۴	۱/۰۱	۴/۱۹	۴/۳۶	عدم وجود ازدواج قبلی
۰/۰۰۳	۳/۰۱۵	۱/۱۸	-۰/۸۵۷	۴/۰۲	۴/۴۶	توافق اخلاقی و مذهبی
۰/۰۴۹	۱/۹۸۱	۱/۳۱۸	۱/۱۷۶	۳/۱۷	۳/۵۲	قومیت یکسان
۰/۷۳۹	۰/۳۳۴	۱/۰۵	۱/۰۵	۴/۰۵	۱/۴	اصالت خانوادگی
۰/۹۳۶	۰/۰۸	-۰/۹۰۱	۰/۸۶۸	۴/۳۴	۴/۳۵	ویژگی‌های شخصیتی
۰/۰۲۶	۲/۲۴۹	-۰/۸۸۸	۰/۷۳۹	۴/۳۳	۴/۵۹	مسئولیت‌پذیری
۰/۵۶۴	۰/۵۷۷	-۰/۸۴۲	۰/۶۰۹	۴/۵۹	۴/۶۵	عشق و علاقه (صمیمیت)
۰/۷۶۵	-۰/۲۹۹	-۰/۹۴۵	۰/۹۴۷	۴/۵۷	۴/۵۳	عدم وجود رابطه جنسی قبلی
<۰/۰۰۱	۳/۶۷۶	۱/۰۴۹	۰/۸۲۲	۳/۹۹	۴/۴۸	استقلال رأی

۰/۰۷۴	۱/۷۹۸	۶/۹۴۶	۶/۲۴۹	۴۶/۵۲	۴۸/۲	ملاک‌های محتوایی
<۰/۰۰۱	۵/۵۷۵	۵/۹۸۷	۴/۶۳	۳۸/۱۳	۴۲/۳۵	ملاک‌های فرآیندی

همانطور که در جدول ۱ به چشم می‌خورد، دختران و پسران دانشجویان در ملاک‌های شغل، درآمد، تحصیلات، توانایی تصمیم‌گیری، ارتباط اجتماعی خوب، توافق اخلاقی و مذهبی، قومیت یکسان، مسئولیت‌پذیری، و استقلال رأی با یکدیگر تفاوت معناداری دارند و در تمامی معیارهای مذکور میانگین نمرات دختران بیشتر بود، یعنی دختران اهمیت بیشتری برای این معیارها قائل بودند. همچنین در زمینه ملاک‌های محتوایی (ویژگی‌های فردی و خانوادگی همسر) و ملاک‌های فرآیندی (ویژگی‌هایی که باعث سازماندهی سیستم خانواده می‌شود)، دختران میانگین بالاتری نسبت به پسران دارند که این تفاوت تنها در مورد ملاک‌های فرآیندی معنادار است. لازم به ذکر است که دانشجویان دختر و پسر، هر دو اهمیت بیشتری برای ملاک‌های محتوایی در مقایسه با ملاک‌های فرآیندی قائل هستند.

بحث

این مطالعه با هدف بررسی معیارهای همسرگزینی در دانشجویان دانشگاه بوعلی‌سینا انجام شد. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که دختران برای ملاک‌های شغل، درآمد، تحصیلات، توانایی تصمیم‌گیری، ارتباط اجتماعی خوب، توافق اخلاقی و مذهبی، قومیت یکسان، مسئولیت‌پذیری، و استقلال رأی به طور معناداری اهمیت بیشتری قائل هستند. در تبیین این یافته‌ها باید به شرایطی که در بافت یک جامعه وجود دارد رجوع کرد. در این میان می‌توان به موضوعاتی در بافت جامعه ایرانی اشاره کرد که عبارتند از: (۱) اهمیت بیشتر ازدواج برای دختران نسبت به پسران که بر اساس آن به لحاظ روان‌شناختی دختر در جوامع سنتی هویت خویش را از خانواده کسب می‌کند و پس از بلوغ و ازدواج از همسر گرفته می‌شود؛ (۲) فرهنگ‌هایی که در آن زنان به طور سنتی مسئولیت حفظ روابط صمیمانه را به عهده دارند و این باور که اگر شرایط نامناسبی رخ دهد این زنان هستند که نقش بزرگ‌تری در بروز مشکلات دارند، باعث می‌شود که آنها برای ایجاد فضای امن و حفظ خانواده پس از ازدواج، احساس مسئولیت بیشتری کنند (امانی، اعتمادی، فاتحی‌زاده، بهرامی، و احمدی (۱۳۹۱): ۳) در بسیاری از خانواده‌ها اغلب تصمیمات زندگی برای دختران قبل از ازدواج توسط والدین گرفته می‌شود، اما او را در مهم‌ترین تصمیم زندگی بدون داشتن مهارت‌های تصمیم‌گیری کافی در آستانه‌ی انتخاب فردی قرار می‌دهند؛ (۴) حساسیت بیشتر نسبت به آشفتگی زناشویی؛ (۵) احساس ناایمنی بیشتر در صورت انتخاب اشتباه و پیامدهای پایدار فردی، خانوادگی و اجتماعی؛ (۶) آسیب‌پذیری بیشتر زنان نسبت به طلاق. یافته‌ی دیگر این مطالعه این بود که دختران و پسران هر دو اهمیت بیشتری برای ملاک‌های محتوایی قائل هستند و در رابطه با ملاک‌های فرآیندی، دختران در مقایسه با پسران اهمیت بیشتری برای ملاک‌های فرآیندی قائل هستند. این یافته با مطالعات یزدانی (۱۳۸۰) و مصلی‌نژاد و کارگر (۱۳۸۰) همسو می‌باشد. دلخوش (۱۳۸۸) در تبیین این یافته معتقد است در فراخوانی قرن گذشته ویژگی‌هایی که مردم باور دارند در انتخاب شریک زندگی حائز اهمیت هستند تغییرات متعددی را در مناطق جغرافیایی گوناگون نشان می‌دهد. در هر دو جنس، اهمیتی که به جذابیت جسمانی در طرف مقابل داده می‌شود، افزایش یافته است. اهمیت مهارت‌های خانه‌داری در زنان برای مردان تنزل پیدا کرده است و اهمیت جاذبه دوجانبه و عشق برای هر دو جنس افزایش یافته است. همچنین در تبیین این یافته می‌توان به مواردی مانند اینکه (۱) مردان بیشتر به ویژگی‌های ظاهری و زنان به ویژگی‌های پایدارتر توجه دارند، (۲) با توجه به روان‌شناسی تفاوت‌های جنسیتی، برخلاف مردان که به ملاک‌های زیست‌شناختی مانند سن، سلامت جسمانی، جذابیت ظاهری و زیبایی اهمیت بیشتری می‌دهند، زنان رابطه‌محور می‌باشند و لذا توجه بیشتری به ملاک‌های روانی و اجتماعی دارند (مصلی‌نژاد و کارگر، ۱۳۸۰) و (۳) ورود به دوره‌ی بلوغ در سن پایین‌تر نسبت به پسران و بلوغ عاطفی بیشتر نسبت به پسران همسال اشاره کرد. پیشنهاد می‌شود با توجه به تنوع فرهنگی و قومیتی در کشور پژوهش‌های دیگری در سایر مناطق جغرافیایی انجام گیرد تا اطلاعات مناسبی برای روان‌شناسان و مشاوران ازدواج، جهت راهنمایی هر چه بهتر جوانان در امر همسرگزینی فراهم آید.

منابع

- امانی، رزینا؛ اعتمادی، عذرا؛ فاتحی‌زاده، مریم‌السادات؛ بهرامی، فاطمه و احمدی، سید احمد (۱۳۹۱). مقایسه‌ی اتریشی زوج‌درمانی شناختی-هیچانی‌مدار، شناختی-رفتاری و تلفیقی شناختی-رفتاری-هیچانی بر سیر تغییر رضایت‌مندی زناشویی زوجین و افسردگی زنان شهر همدان. رساله دکتری منتشر نشده. دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه اصفهان.
- ثابری، باقر (۱۳۷۹). مقیاس‌های سنجش خانواده و ازدواج. تهران: بعثت.
- دلخوش، محمدتقی (۱۳۸۸). سلسله مراتب ارزش‌های ازدواج در جوانان ایرانی. فصلنامه خانواده‌پژوهی، ۵(۱۸)، ۲۳۰-۲۰۷.
- رفاهی، ژاله (۱۳۸۷). مطالعه ملاک‌های همسرگزینی و رابطه این ملاک‌ها با عملکرد خانواده به منظور ارائه مدلی برای ارزیابی خانواده. رساله دکتری مشاوره منتشر نشده، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران.
- علی‌اکبری دهکردی، مهناز (۱۳۸۶). بررسی مقایسه‌ای ملاک‌های همسرگزینی در دختران جوان شهر اهواز. دانشور رفتار، ۱۴(۲۵)، ۸۳-۷۵.
- مصلی‌نژاد، لیلا و کارگر، محمدحسین (۱۳۸۵). بررسی معیارهای همسرگزینی از دیدگاه دو گروه دانشجویان دختر و پسر دانشکده علوم پزشکی جهرم. طب و ترکیه، ۳(۱)، ۳۲-۳۷.
- یزدانی، محسن (۱۳۷۶). بررسی مقایسه‌ای معیارهای ازدواج از دیدگاه دانشجویان پسر و دختر دانشگاه اصفهان. مجله پرستاری و مامایی، ۱(۱)، ۶۲-۵۸.
- Buss, D. (2007). The Evolution of Human Mating. *Acta Psychologica Sinica*, 39, 502-512.

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

سامانه ویراستاری STES

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

نوبت آتومس
بررسی مقاله ای متون (مقدماتی)

کارگاه آنلاین
بررسی مقابله ای متون (مقدماتی)

PROPOSAL
پروپوزال

نوبت آتومس
پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

کارگاه آنلاین
پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

ISI
Scopus

نوبت آتومس
آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو

کارگاه آنلاین آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو